

Nr 29.

Ankom till riksdagens kansli den 23 mars 1917 kl. 11 f. m.

Utlåtande i anledning av väckta motioner om skrivelse till Kungl. Maj:t angående åvägabringande av en statens industriella verksamhet för förädling av avkastningen från statskogarna m. m. (2:a avd.)

Jordbruksutskottet har till behandling i ett sammanhang förehaft två inom riksdagens andra kammaren väckta, till jordbruksutskottets förberedande behandling hänvisade motioner, nämligen

dels nr 102 av herr *Johansson i Sollfteå m. fl.*, vari yrkas, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer, att Kungl. Maj:t måtte låta verkställa kostnadsberäkning för byggande av ett modernt sågverk kombinerat med trämassefabrik och pappersbruk samt för nästkommande riksdag framlägga förslag i ärendet,

dels ock nr 257 av herr *Lindhagen*, vari hemställes, att riksdagen ville anhålla, att Kungl. Maj:t måtte taga i övervägande, huruvida, på vad sätt och i vilken omfattning staten må kunna genom egen industriell verksamhet förädla avkastningen från statsskogarna och på detta sätt även för billigt pris, helst självkostnaden, tillhandahålla byggnadsvirke av olika slag för uppförande av bostäder åt landets mindre bemedlade befolkning.

Till stöd för förstnämnda yrkande har anförts:

»Det har funnits en tid, då staten beklagligtvis till enskilda personer och sammanslutningar bortskänkt stora delar av skog och mark samt andra mycket dyrbara nationalekonomiska värden. I vår tid, då staten behöver allt större och större inkomster för lindrande av dyrtid och till olika allt mer och mer nödvändiga och trängande sociala ändamål, är det en öppen misshushållning att ej förädla statens egna råvaror. Om staten

sålunda bl. a. hade en ordnad sågverksrörelse, skulle man relativt lätt kunna ordna den nu så aktuella bostadsfrågan och trångboddheten över huvud taget.

Mycket talar för att staten med stor ekonomisk fördel borde bygga ett *modernt sågverk*, kombinerat med en *trämasse- och pappersfabrik*.

Staten har med gott ekonomiskt resultat förädlat virke i några mindre sågar vid Bjurfors och Karlsby kronoparker.

Bjurfors ångsåg har endast en ram 30" med kantverk, läktsåg och hyvel. Den drives med en Munktells sågverkslokomobil om 65 eff. hkr. Anläggningskostnaden är allenast 44,322 kr. Sågen är byggd med en beräknad årssågning av omkring 20,000 timmer. Vid en beräkning, av jägmästare *Adolf Welander*, offentliggjord i Skogsvårdsföreningens tidskrift nov. 1916, visades genom överskådliga tabeller, att staten för år 1913, genom försågning vid denna ångsåg av 13,985 st. sågtimmer och 1,741 sliprar och delvis hyvling, hade fått merinkomsten genom denna förädling ökad med 9,014 kr. eller 55 % jämfört med nettoinkomsten vid försäljning av virket runt levererat vid station. Under 1914 försågades 19,680 st. sågtimmer och delvis ägde även hyvling rum, och visade det sig, att genom denna förädling nettoinkomsten ökats med 16,707 kr. eller 59 % i jämförelse med nettoinkomsten vid försäljning av timret runt levererat vid station.

Karlsby kronopark förvärvades av staten 1900. En liknande såganläggning som vid Bjurfors medföljde vid köpet. Men denna var av betydligt äldre datum eller över 25 år gammal. Under år 1914 försågades från denna kronopark 30,108 st. sågtimmer, varigenom statens nettoinkomst ökats med 24,086 kr. i jämförelse med om timret försålts runt levererat vid station.

I slutet av denna sin redogörelse säger hr Welander:

Av den föregående redogörelsen framgår, att statsverket genom de små sågverken å Bjurfors och Karlsby kronoparker beretts ett med över 50 % ökat rotvärde å sågtimmer, samt att såganläggningarna ifråga redan med en årssågning av 15 å 20 tusen medelgrovt timmer (= 80 å 100 tusen kbf. toppmått) böra kunna amortera sig på mindre än 5 år.

Tager man vidare i betraktande, att här berörda skogar varken med hänsyn till belägenhet, skogsbeståndens beskaffenhet eller övriga sågningsresultaten påverkade faktorer intaga någon i jämförelse med flertalet andra allmänna skogar av liknande storlek särskilt förmånlig ställning, som kan ge förklaring till den erhållna goda vinsten av sågverksrörelsen, synes mig, att de gynnsamma resultaten från Bjurfors och Karlsby sågverk ur ekonomisk synpunkt bestämt tala till förmån för införande av sågverks-

drift i alltmer ökad omfattning å de större statsskogarna i nedre delarna av landet».

Fördelarne av en statens egen sågverksdrift ligga sålunda i öppen dag. Men det ekonomiska resultatet skulle med all säkerhet bli ännu mera i ögonen fallande, om det byggdes ett större, modernt sågverk, med tillvaratagande av alla nyare maskinella uppfinningar, och detta sågverk kombinerades med en trämasse- och pappersfabrik, där den därtill lämpliga råvaran fullkomligt kunde förädlas.

Å Baltiska utställningen i Malmö 1914 hade Svenska pappersbruksföreningen i industrihallen anordnat en intressant utställning. Härom skriver *Gunnar Schotte* i Svenska skogsvårdsföreningens tidskrift år 1915 sid. 495 bl. a. följande:

»Denna utställnings mittparti upptogs av en cirka 12 meter lång och 4 meter bred modell i skala 1:30 av trämassfabrik och pappersbruk. Härtill syntes en jordglob med den förklarande texten: »Vita länder köpa svenskt papper» och med den intressanta upplysningen, att svensk pappersmassa årligen ger en meterbred tidningspappersbana 575 gånger runt jorden.»

En karta visade belägenheten av alla pappersbruk och trämassfabriker i landet. Vidare funnos runt väggarne kraftiga reklamartade uppgifter om trämassans och papperets betydelse för landets ekonomi. Härigenom kunde statistiken riktigt bränna sig fast i besökarens minne. Här nedan skola lämnas några exempel.

Sveriges skogar hava en tillväxt av	35	miljoner	kbm.
varav pappers- och trämassindustrien får	5 ¹ / ₂	»	»
men i skogarna förfaras	5	»	»
och som s. k. husbehovsvirke delvis bortslösas	17 ¹)	»	»

Pappers- och trämassindustrien ger inom Sverige årligen:

55	miljoner	kronor	till	skogshanteringen.
20	»	»	»	utbetalda löner,
18	»	»	»	transportväsendet,
6	»	»	»	maskinfabrikerna,
3	»	»	»	textilindustrien,
2	»	»	»	byggnadsindustrien,
0,7	»	»	»	lumphandeln,
0,5	»	»	»	metallväverierna.

Sveriges exportvärde av papper och trämassa har mer än 50-dubblats sedan år 1880 på följande sätt:

1) I skogshallen angavs husbehovsvirket till 22 miljoner kbm.

1880	2 ¹ / ₂	miljoner kronor	1900	41	miljoner kronor
1885	3 ¹ / ₄	»	1905	66 ¹ / ₄	»
1890	9 ¹ / ₂	»	1910	104 ¹ / ₂	»
1895	19 ¹ / ₄	»	1913	137	»

Ett hundra kubikmeter trämassa ger landet:

pitprops för	700 kronor
blekt cellulosa för	2,200 »
och skrivpapper för	5,000 »
200 kronor för pitprops,	
320 » » cellulosa och inalles	
570 » » vid papperstillverkningen.	

Etthundra kubikmeter sågavfall ger landet

ribbkol för	220 kronor
ren sulfatcellulosa för	850 »
och papper för	1,300 »

Svenska pappersindustriens utvecklingsmöjligheter framställdes med följande tal:

Exporterad svensk trämassa ger landet årligen	98 miljoner kronor
Förarbetad till papper skulle den giva landet 75 miljoner kronor mera eller	173 »
Avloppsluten från svenska cellulosafabriker ger nu ett värde i sulfitsprit	0,6 miljoner kronor
Genom ändrad lagstiftning möjliggöres att i stället utvinna ytterligare 8 miljoner kronor eller	8,75 »
Av metylalkoholet, hartssåpa, tallolja m. fl. biprodukter tillgodogöras nu för blott	0,2 »
men kan erhållas för mera än	3 »

Dessa å Baltiska utställningen visade exempel äro i flera avseenden belysande; då det härav bland annat framgår, att av skogarnas tillväxt får pappers- och trämasseindustrien 5¹/₂ miljoner kubikmeter »men i skogarna förfaras 5 miljoner kubikmeter», så står det ju klart för var och en, att detta är en ren nationalekonomisk förlust. Man kan även ta för givet, att en betydande del av vad som »förfaras» är från statens egna skogar. Då man vidare vet, att statens egna skogar i regel försäljas på rot, utan någon som helst förädling, så bör det egna statsintresset mera än tillförne bjuda oss att bättre tillvarataga och förädla den egna råvaran.

Staten säljer ju årligen stora kvantiteter både råa och torra träd. De senare, som mest torde användas till pitprops och trämassa, inbringa

mycket små belopp i förhållande till vad fallet skulle vara, om staten själv skulle förädla desamma.

Om man utgår från ovanstående beräkning, att etthundra kubikmeter trämasseved ger pitprops för 700 kronor, men cellulosa för 2,200 kronor och skrivpapper för 5,000 kronor, så borde detta vara talande nog för att staten själv skulle bygga en *trämasse- och pappersfabrik*. Därtill kommer att om en sådan fabrik *kombineras* med ett *modernt sågverk*, så kan även därigenom det minsta sågavfall, som är av ringa värde, tillvaratagas. Ty enligt ovanstående beräkning kunde för etthundra kubikmeter sågavfall erhållas papper för 1,300 kronor.

Då resultatet från de små sågverken vid Bjurfors och Karlsby kronoparker givit ett sådant utomordentligt gott ekonomiskt resultat, bör detta mana till att omedelbart fortgå på den redan inslagna vägen. Staten har ju även helt nyligen inköpt ett sågverk vid Piteå för sågning av sliprar till statens egna järnvägar.

Att åstadkomma en hållbar kostnadsberäkning för anläggande av ett modernt sågverk jämte trämassefabrik och pappersbruk låter sig svårigen göra av en enskild motionär. En sådan torde lämpligast bära åstadkommas genom Kungl. Maj:t. Emellertid är det av största vikt, att kostnadsberäkningen föreligger så snart som möjligt. Det torde för Kungl. Maj:t icke föreligga någon svårighet att redan till nästkommande år för slutligt avgörande förelägga riksdagen den verkställda utredningen.

Såsom skäl för sistberörda hemställan har anförts:

»Världskriget, själft en produkt till stor del av det nuvarande produktionssystemet, påminner oss om nödvändigheten att skapa ett bättre dylikt system. För närvarande produceras varorna planlöst av sämsta möjliga beskaffenhet till högsta möjliga pris. Den lössläppta enskilda företagsamheten och konkurrensen ha lagt grund till en sådan ordning och de av den framtvingade kartellbildningarna fullfölja metoderna med ännu större kraft och hänsynslöshet.

Vad som bör komma i stället är naturligtvis en produktion, som tillverkar varorna efter behovet samt av bästa beskaffenhet till billigaste pris. Det är en tung och lång väg dit utan tvivel. Men den måste utfinnas och ett vandrande på den begynnas, än här än där åtminstone i det lilla. Utan begynnelser inga fortsättningar.

Just i dessa dagar står huvudstaden liksom så många andra kommuner inför bostadsproduktionens problem, överlämnat av det ekonomiska systemet åt den enskilda företagsamheten, men nu vordet olösligt i följd av kriget och produktionssättet i förening. Många bäckar små måste här tillsammans skapa den stora å, som kan ånyo befrukta den utsinade bo-

stadsmarknaden eller förekomma liknande situationer i framtiden. Jag vill därför fästa uppmärksamheten på en detalj, där produktionssättets omvandling, för tillgodoseende av ett så för alla människor grundläggande behov som en god bostad bör utan alltför stora svårigheter kunna göras till föremål för ett försök.

Det är nämligen av vikt att till rimligt pris kunna erhålla bland annat *det för bostadsanskaffningen nödiga trävirket*. Det kan göras anspråk på, att inom ett skogsland berörda material skall kunna i tillräcklig myckenhet på överkomliga villkor tillhandahållas landets egna innebyggare i första hand.

Att för närvarande priserna stigit ofantligt även på denna vara — omkring 80 procent å utskottsvirke och 40 à 50 procent å halvrent virke, i medeltal 58 procent — beror på det ekonomiska läget i allmänhet och även på den stegrade exporten. I vad mån denna senare är betingad av överenskommelser med krigförande regeringar för att erhålla import av andra nödvändighetsvaror är en hemlighet, som i detta liksom i övriga fall undanhålles svenska folket och till och med dess representanter i riksdagen. Frånsett denna omständighet kan naturligtvis även här landets eget behov tillgodoses genom exportförbud, i erforderlig mån, för trävaror och användandet av den för krigstiden stiftade s. k. förfogandelagen.

Med den enskilda företagsamheten är det emellertid även på detta område synnerligen svårt att komma till rätta för undanröjande eller mildrande av missförhållandet. Även här måste därför uppmärksamheten riktas på möjligheten av samhällets egen produktion för tillgodoseende på rationellt sätt av allmänhetens oavvisligaste behov. Självfallet vänder sig denna uppmärksamhet till statens skogsväsende. Statsmakten har skyldighet vårda sig om medborgarnas väl i alla avseenden, och virkesavkastningen från statsskogarna bör därför i främsta rummet tillgodose bland annat bostadsanskaffningen inom landet, särskilt för de mindre be- medlade.

För att kunna göra detta bör staten i erforderlig mån själv förädla virket från sina skogar samt tillhandahålla den för olika ändamål tillverkade varan, bland annat för bostadsanskaffning, med företrädesrätt för bostadsföreningar, egnahemsanläggningar samt kommunala byggen för uppförande av bostäder. En statsproduktion för förädling av virke från statsskogarna kan i längden ej avvisas, tanken därpå uppdyker titt och ofta, och de nuvarande hårda nödvändigheterna mana även här till omedelbar handling utan vittutseende uppskov.

Det kan visserligen invändas, att skapandet av en dylik statsproduk-

tion tager så lång tid, att därigenom ej kan göras något för den närmaste tiden. Men detta är ingen anledning att ej söka leda utvecklingen in på bättre vägar för framtiden. Den nuvarande erfarenheten innefattar en allvarlig uppfordran därtill, som det är vår plikt att ej lämna obeaktad.

Statens skogsförvaltning har redan såsom en förvaltningsåtgärd med tillgängliga anslag anlagt några smärre sågar här och var i landet, där ett lokalt behov därigenom tillgodosågs och staten på samma gång fick god avkastning av sina skogsprodukter. Ett något större sågverk lärers också på detta sätt anlagts vid Porjus.

År 1908 väckte domänstyrelsen förslag hos regeringen om, att staten skulle inom Norrbottens län anlägga ett eget sågverk för att därå själv försåga de virkespartier, för vilka skäligen priser icke kunnat erhållas, samt en större pappersmassefabrik för tillgodogörande av mindre virkesdimensioner, som borde uttagas ur skogarna, ävensom avfall av timmeravverkningen. Domänstyrelsen betonade emellertid, att det i regel anses vara riktigt, att staten ej själv bedreve industriell verksamhet för förädling av råvaror, men att undantagsförhållanden kunde givas, som gjorde en dylik verksamhet nödig. Denna framställning remitterades till norrländska skogsvårdskommittén, som i sitt under mars 1912 avgivna betänkande uttalade sig principiellt mot statsanläggningar för förädling av råvaror samt fann tillräckliga skäl *icke* föreligga att göra det av domänstyrelsen ifrågasatta undantaget. Skiljaktig mening avgavs av herr P. O. Welander, vilken i utförlig reservation sökte visa, att genom en statens trävaruindustri skulle dels statens inkomster genom sina skogar kunna i hög grad ökas, vilket i dessa tider vore ur statsfinansiella skäl alltmer nödvändigt, och dels betydande möjligheter skapas för utveckling av en skogsvård i statsskogarna, som nu ej kunde åstadkommas.

Till dessa av herr Welander på ett övertygande sätt framförda skäl för en statens träindustri med råmaterial hämtad från statsskogarna, vill jag som sagt även lägga det ovan anförda, att staten därigenom kan bli i tillfälle att, oavsett prissättningarna efter tillgång och efterfrågan, till skäligen pris, hålst självkostnaden, leverera virke till uppförande av bostäder åt landets mindre bemedlade befolkning i första hand. Staten blir givetvis också i tillfälle att förädla virket för eget behov, men jag skulle i händelse av konkurrens dock vilja giva den förra uppgiften företrädet.

På grund av vad sålunda anförts och under erinran, att även på det socialdemokratiska partiprogrammet står uttryckligen upptaget »staten förädla sin skogsavkastning», får jag hemställa, — — —»

Utskottet.

Förevarande motioner gå båda ut på åtgärder i syfte att staten själv må kunna verkställa förädling av avkastningen från staten tillhöriga skogar.

Beträffande ifrågavarande spörsmål hava såväl i den allmänna diskussionen som i utredande framställningar kommit till uttryck två principiellt motsatta åsikter, av vilka den ena förordat en sådan statlig verksamhet, medan den andra ställt sig avvisande däremot. Till stöd för statsverksamheten hava i första rummet anförts statsekonomiska skäl. I sådant avseende har förmenats, att skogshanteringen vore särskilt lämpad för statlig drift dels med hänsyn till att staten själv vore ägare av det skogskapital, som skulle bilda grundlaget för verksamheten, dels ock på grund av näringens relativt enkla beskaffenhet. Vidare har gjorts gällande, att därest staten själv verkställde förädling av virket från statsskogarna de ogynnsamma avsättningsförhållanden, som kunde uppkomma därigenom, att prisen genom bristande konkurrens eller överenskommelse mellan spekulanterna hölles nere, skulle kunna undvikas.

Å andra sidan hava gentemot en sådan statlig förädlingsverksamhet framhållits åtskilliga betänkligheter. Sålunda har påpekats, att vid all statsdrift saknades den drivfjäder, som låge i möjligheten till företagets utveckling och därmed förenade utsikter till vinst. Vidare ägde den statliga företagsamheten ej den förmåga av anpassning och smidighet, som utmärkte den enskilda merkantila verksamheten. Nämnda omständigheter medförde, att ett statsindustriellt företag ej komme att drivas med samma initiativkraft och planmässighet som ett enskilt sådant. Därjämte har uttalats, att en statens industriella förädlingsdrift skulle kunna verka hämmande å den enskilda företagsamheten, ävensom att tvivelsmål kunde uppstå, huruvida skogsstatens personal på grund av sin utbildning och andra omständigheter vore väl skickad att handhava en sådan verksamhet. Dessa omständigheter medförde, att den statliga driften ur nationalekonomisk synpunkt stode tillbaka för den privata företagsamheten, och syntes ej de statsekonomiska fördelar, vilka ansåges förenade med statsdrift, kunna uppväga de olägenheter, som vidlådde densamma.

Utan att vilja ingå på ett bedömande av de skäl, som anförts för den ena eller andra av ovanberörda åskådningar eller nämnda skäls vägande mot varandra, vill utskottet framhålla, att ifrågavarande spörsmål inom en snar framtid torde komma att bliva föremål för prövning vid granskning av de förslag, vilka för såväl Norrlands som det övriga Sveriges vidkommande av särskilda sakkunniga framlagts rörande förvaltningen och skötseln av statens och andra allmänna skogar. Vid sådant

förhållande anser utskottet icke skäl förefinnas för riksdagen att för närvarande göra något uttalande i ämnet, utan får utskottet hemställa, att förevarande motioner ej må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 22 mars 1917.

På jordbruksutskottets vägnar:

RAOUL HAMILTON.

Närvarande: se utlåtande nr 26.

Reservation

av herrar *Fahlen, Öberg, Nilsson* i Linnås, *Fagerlin* och *Andersson* i Knäppinge, som ansett, att utskottets motivering bort hava följande lydelse:

»Förevarande motioner gå båda ut på åtgärder i syfte att staten själv må kunna verkställa förädling av avkastningen från staten tillhöriga skogar.

Beträffande ifrågakvarande spørsmål hava såväl i den allmänna diskussionen som i utredande framställningar kommit till uttryck två principiellt motsatta åsikter, av vilka den ena förordat en sådan statlig verksamhet, medan den andra ställt sig avvisande däremot. Till stöd för statsverksamheten hava i första rummet anförts statsekonomiska skäl. I sådant avseende har förmenats, att skogshanteringen vore särskilt lämpad för statlig drift dels med hänsyn till att staten själv vore ägare av det skogskapital, som skulle bilda grundlaget för verksamheten, dels ock på grund av näringens relativt enkla beskaffenhet. Vidare har gjorts gällande, att därest staten själv verkställde förädling av virket från statskogarna de ogynnsamma avsättningsförhållanden, som kunde uppkomma därigenom, att prisen genom bristande konkurrens eller överenskommelse mellan spekulanterna hölles nere, skulle kunna undvikas.

Å andra sidan hava gentemot en sådan statlig förädlingsverksamhet framhållits åtskilliga betänkligheter. Sålunda har påpekats, att vid all

Bihang till riksdagens protokoll 1917. 10 saml. 21 häft. (Nr 29.)

statsdrift saknades den drivfjäder, som låge i möjligheten till företagets utveckling och därmed förenade utsikter till vinst. Vidare ägde den statliga företagsamheten ej den förmåga av anpassning och smidighet, som utmärkte den enskilda merkantila verksamheten. Nämda omständigheter medförde, att ett statsindustriellt företag ej komme att drivas med samma initiativkraft och planmässighet som ett enskilt sådant. Dessutom vore fara värt, att en statens industriella förädlingsdrift skulle verka hämmande å den enskilda företagsamheten. Härtill komme, att för lång tid framåt staten i fråga om den omedelbara vården av sina skogar hade så många och stora uppgifter som ännu vänta på sin lösning, att det icke borde komma i fråga att utöka dessa med en omfattande förädlingsverksamhet. Tvivelsmål kunde också uppstå, huruvida skogsstatens personal på grund av sin utbildning och andra omständigheter vore väl skickad att handhava en sådan verksamhet. Dessa omständigheter medförde, att den statliga driften ur nationalekonomisk synpunkt stode tillbaka för den privata företagsamheten, och syntes ej de statsekonomiska fördelar, vilka ansåges förenade med statsdrift, kunna uppväga de olägenheter, som vidlådde den samma.

De sålunda uttalade betänkligheterna gentemot det framkomna förslaget, att staten skall själv förädla virket ur sina skogar, synas utskottet böra tillmätas avgörande betydelse. De stödjas ock av domänstyrelsens uppfattning. Styrelsen uttalade nämligen för sin del 1908, »att det i regel måste anses vara riktigt, att staten ej själf bedriver industriell verksamhet för förädling av råvaror.» Utskottet kan jämväl instämma i följande yttrande av Första kammarens andra tillfälliga utskott i anledning av väckt motion nr 13, nämligen:

»Industriella företag i allmänhet erfordra för ekonomisk framgång i konkurrensen affärsmässig drift, rörelsefrihet och ständig anpassningsförmåga med hänsyn till nya rön och uppfinningar. En statsindustri, vars ledning komme under parlamentariskt tryck och kontroll, skulle i dessa avseenden bliva avgiort underlägsen. Den uppblomstring av vår industri och övriga näringar, som de senaste årtiondena bevitnat, skulle i saknad av enskild företagsamhet, intresse och energi efter hand tyna bort under statens tunga, byråkratiska ledning och arbetsmetoder.»

Härmed är icke sagt, att ej fall kunna förekomma, då staten på grund av alldeles särskilda omständigheter, t. ex. för tillgodoseende av egna behov eller svårigheter att kunna tillfredsställande avsätta virke, kan böra — såsom också redan nu undantagsvis äger rum — själf förädla det samma. Sådana fall torde dock förekomma jämförelsevis sällan och böra då göras beroende på åtgärder av vederbörande ämbetsverk. Ofta torde dock

genom andra och enklare åtgärder kunna rådats bot på det missförhållandet, att tillfredsställande pris icke kan erhållas för statens virke.

Beträffande de exempel, som av motionärerna anförts till stöd för sina framställningar, har utskottet givetvis icke kunnat underkasta desamma granskning. Redan den omständigheten, att man ansett sig kunna räkna med en räntefot av fyra procent, under det att staten själv för sina lån betalar över fem procent, synes ägnat att minska tilltron till desamma riktighet. Och i varje fall lära allmängiltiga slutsatser icke kunna dragas ur ett eller ett par enstaka exempel.

På grund av det anförda får utskottet hemställa, — — —

samt av herrar *Linders*, *Hage* och *Nordström*, som ansett, att utskottets motivering och hemställan bort hava följande lydelse:

»Förevarande motioner gå båda ut på åtgärder i syfte att staten själv må kunna verkställa förädling av avkastningen från staten tillhöriga skogar. Som bekant har staten i viss utsträckning och med, så långt känt är, gott resultat slagit in på denna väg. Detta har i första hand skett med avseende på förädlande av sådana trävaror, som i förädlad form behövas för statens egna verk och institutioner, vilket måste vara i hög grad motiverat, då det i annat fall kan inträffa, att staten säljer sitt virke till en mellanhand och denna efter förädling återsäljer densamma tillbaka till staten, vilket måste anses vara en alldeles onödig och för staten förlustbringande omgång.

Men staten torde ha anledning att övergå till att själv förädla avkastningen av statsskogarna även för *avyttring*, liksom en privat skogsägare säkerligen skulle göra, vilken ägde sådana skogsarealer, som staten äger. Denna uppfattning har också i viss mån omfattats av Domänstyrelsen, det statsorgan, som måste anses såsom det mest sakkunniga på detta område, och vars omdöme måste tillmätas mycket stor betydelse vid avgörande av denna fråga. Visserligen har Norrländska skogsvårdskommitténs majoritet, till vilken kommittéstyrelsens utlåtande remitterats, desavouerat styrelsen i denna punkt. Men härvidlag torde man kunna ha anledning antaga, att kommittén — med undantag av överjägmästaren P. O. Velander, som reserverat sig till förmån för förslaget — i någon mån låtit leda sig av *principiella* synpunkter eller av den åskådningen, att staten i allmänhet ej bör annat än i viss inskränkt omfattning driva affärsrörelse — en uppfattning, som dock under de senaste tiderna i hög grad desavouerats av utvecklingen. Utskottet anser emellertid, att inga *principiella* uppfattningar av sådan art härvidlag böra få göra sig gällande, utan att denna fråga uteslutande bör avgöras med hänsyn till, om det

kan vara för staten fördelaktigt att förädla avkastningen från statsskogar-
na eller ej.

Visserligen har frågan om förädlingen av statens virke i någon mån varit föremål för utredning dels genom den omnämnda Norrländska skogs-
vårdskommittén, dels också genom den kommitté, som haft att utreda förvalt-
ningen och skötseln av statens skogar för övriga delar av landet. Emeller-
tid anser utskottet denna fråga vara av en sådan betydelse, att det, det
oaktat, kan finnas skäl för statsmyndigheterna, att nu *i ett sammanhang*
upptaga till dryftande detta speciella spörsmål om drivande från statens
sida av industriell förädlingsverksamhet inom hela landet. Särskilt tarvas
det härvidlag, att kostnadsfrågan och frågan om en sådan verksamhets
ekonomiska fördelar upptagas till en närmare prövning än vad från sta-
tens sida hittills skett.

Utredningen borde alltså bland annat gå ut på att klarlägga möjligheten
och lämpligheten av att vid *större* av staten uppförda och drivna sågverk
och andra industriella företag förädla statens virke. Tänkbart är, att ge-
nom en sådan utredning skulle framgå att *någon* del av statens skogar
ligga så till, att det kunde visa sig fördelaktigare att *avyttra råvirket*. Men
med avseende på den *större* delen av dessa skogar har man däremot all
anledning tro, att det skulle visa sig vara ekonomiskt klokt, om staten
själv förädla virket.

För drivande av en sådan förädlingsrörelse borde naturligtvis anstäl-
las lämpliga ledare. Utskottet anser, för sin del, att staten likaväl som
ett enskilt bolag genom lämpliga anställningsvillkor skulle kunna erhålla
dugliga och väl kvalificerade personer till dessa poster. I vissa fall torde
det därvidlag kanske vara nödvändigt att gå utom verket — skogsstaten —
vid besättandet av dessa poster. I andra fall åter torde sådana krafter
stå att få bland domänstyrelsens egna tjänstemän. Utskottet styrkes i sin
uppfattning, att bland dessa tjänstemän finnas lämpliga kandidater till så-
dana poster, bl. a. av det förhållandet, att den enskilda företagareverk-
samheten ej så sällan ur denna statstjänarekår hämtar personer till ledare-
poster för stora privatindustriella företag inom trävaruindustriens område.

Emellertid torde det kanske vara nödvändigt, att vid tillsättandet av
dessa befattningar anställningsvillkoren bringas i större överensstämmelse
med de anställningsvillkor, som i allmänhet tillämpas inom den privata
trävaruindustrien. Men en sådan anordning innebär ju på sätt och vis ej
någon nyhet för staten, ty redan nu har staten inom ett affärsdrivande
verk börjat tillämpa principen att giva förordnande åt chefen endast för
vissa år med rätt att ej förnya förordnandet, om förhållandena därtill
skulle giva anledning. Och vid statens nyöppnade sågverk i Piteå torde
ledaren ej heller vara anställd under vanliga ordinarie anställningsformer.

Utskottet anser alltså, att en allmän undersökning, huruvida staten bör förädla sitt virke, borde komma till stånd, varvid det även kan vara lämpligt att uppgöra en kostnadsberäkning för byggandet av ett modernt sågverk, kombinerat med trämassefabrik och pappersbruk. För övre Norrlands del torde det nämligen vara ådagalagt — särskilt genom de utredningar, som presterats av överjägmästare P. Velander — att en sådan anläggning under alla förhållanden vore synnerligen väl motiverad.

Med hänvisning till ovanstående får utskottet alltså, i anledning av herrar C. Lindhagens och C. O. Johanssons motioner, hemställa,

att riksdagen ville anhålla, att Kungl. Maj:t måtte taga i övervägande, huruvida och i vilken omfattning staten må kunna genom industriell verksamhet förädla avkastningen från statsskogarna, samt att i samband därmed Kungl. Maj:t måtte låta verkställa kostnadsberäkning för byggande av modernt sågverk, kombinerat med trämassefabrik och pappersbruk samt skyndsamt för riksdagen framlägga förslag i ärendet.»
